

УДК 8.9.

ВОЛОДИМИР ПЕРЕТЦ І ЙОГО НАУКОВА ШКОЛА

Лариса РЕВА

Член Національної спілки краєзнавців України

(member of National union of researchers of a particular region of Ukraine)

вул. Чернігівська, 38, м. Київ-121, 02121, Україна,

e-mail:

Філолог, історик української та російської літератур, академік Петербурзької АН (з 1914 року) та Всеукраїнської АН (з 1919 року), Володимир Перетц – непересічна постать в українському літературознавстві. Вихованець Петербурзького університету, учень Олексія Соболевського і Олександра Веселовського, прибувши 1903 року до Києва, уже був відомий загалові як фахівець із різних питань давньоруської літератури, автор фундаментальних досліджень і восени 1904 року zorganizував семінар російської філології, який перетворився у своєрідний науковий гурток, в роботі якого брали участь видатні у майбутньому науковці – Микола Зеров, Микола Гудзій, Михайло Драй-Хмара, Леонід Білецький, Іван Огієнко, Дмитро Чижевський, Олександр Дорошкевич, Варвара Адріанова-Перетц, Сергій Маслов, Павло Попов, Софія Щеглова, Олександр Назаревський та ін. У статті на основі архівного матеріалу з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського показано як у непрості часи післяреволюційних буднів зароджувався свіжий струмінь українознавчої думки, зокрема досліджено роботу згаданої наукової школи, що вилилася в діяльність Комісії давнього письменства та «Семінарію російської словесності», якими керував акад. В. Перетц. Багато його учнів-послідовників, імена яких сьогодні звучать легендарно, як і сам наставник, у 1930-ті роки були невинно піддані репресіям, а їх напрацювання – безпідставно заховані в архіви й шухляди, на тривалий час були вилучені з наукового обігу, а багато з них утрачені назавжди.

Ключові слова: семінарії, наукова школа, наставник, учні, давньоруська література, стародруки, пам'ятки, рукописи.

Філолог, історик української та російської літератур, академік Петербурзької АН (з 1914 року) та Всеукраїнської АН (з 1919 року) Володимир Миколайович Перетц – непересічна постать в українському літературознавстві. Вихованець Петербурзького університету, учень Олексія Івановича Соболевського й Олександра Миколайовича Веселовського, прибувши 1903 року до Києва, уже був відомий загалові як фахівець із різних питань давньоруської літератури, автор фундаментальних досліджень.

Восени 1904 року В. Перетц розпочав організацію семінару російської філології, і, як стверджувала Варвара Павлівна Адріанова-Перетц, цей семінар «із звичайного університетського спецсемінару» перетворився у своєрідний науковий гурток» [1, с. 248–249]. Гурток ученого нараховував багато послідовників його наукової школи, серед яких, зокрема майбутня дружина Варвара Адріанова-Перетц, Леонід Білецький, Микола Зеров, Микола Гудзій, Михайло Драй-Хмара, Іван Огієнко, Дмитро Чижевський, Олександр Дорошкевич, Сергій Маслов, Павло Попов, Софія Щеглова, Олександр Назаревський та багато інших.

Олексій Назаревський у споминах писав: «Владимир Николаевич [Перетц] был требовательный, строгий и в то же время благожелательный руководитель и критик наших первых опытов. К участию в Семинарии он допускал только тех, кто прослушал и сдал коллоквиум по его «Введению», а в дальнейшем проявил способности к самостоятельной работе» [11, арк. 2]. У зв'язку з тим, що семінаристи виїжджали на екскурсії, додає мемуарист, «[...] у нас завязувались знакомства, устанавлювались научные контакты не только с нашими сверстниками, но и с такими корифеями тогдашней филологической науки, как академики Шахматов, Соболевский, Никольский и другие [...]. Участие в работе Семинария, основанного В. Н. Перетцом, определило, можно сказать, всю дальнейшую судьбу многих из нас, его учеников... Не будучи сам украинцем, В. Н. Перетц живо интересовался культурной жизнью Украины и изучал ее

литературное прошлое по первоисточникам. К этому он привлекал и нас, своих учеников» [11, арк. 2. Нижче дописано олівцем: «С значительными сокращениями и тремя грубыми искажениями напечатано в газете, малотиражке КДУ «За радянські кадри», 1963. – № 13 (пятница, 29 марта)»].

«За все время с осени 1907 по май 1912 г., – читаемо далі у споминах О. Назаревського, – членами семинария состояло 68 лиц, к которым следует добавить еще трех, только что принятых и не успевших обнаружить своей деятельности. Из этих 68-ми с первого года семинария осталось 11 лиц, продолжающих свои занятия. Им, как и следовало ожидать, принадлежит большая часть рефератов (С. А. Щеглова, С. А. Бугославский, А. А. Назаревский, Н. К. Гудзий, В. П. Адрианова, А. С. Грузинский, И. И. Огиенко, Ф. П. Сушицкий, С. И. Маслов, М. П. Чистяков, Е. Л. Неверова. Состоят ныне членами семинария: а) профессорские стипендиаты: С. И. Маслов, А. С. Грузинский, С. Ф. Шевченко, В. И. Маслов, И. И. Огиенко, А. А. Назаревский, Н. К. Гудзий, Ф. П. Сушицкий [...]; б) студенты историко-филологического факультета: С. А. Бугославский, М. П. Чистяков, А. А. Крассовский, С. Н. Чебан, М. Я. Калинович, С. В. Савченко, А. В. Багрий, Е. А. Рыхлик, Л. Т. Белецкий, С. Е. Гаевский, М. А. Драй, Б. А. Ларин, В. М. Отроковский, Л. С. Мирский, П. П. Филиппович и вольнослушательница Л. Л. Шиферсон; в) окончившие Киевские Высшие Женские курсы: преподавательницы В. П. Адрианова, С. А. Щеглова, оставленная при [курсах] – Е. Л. Неверова; г) слушательницы [курсов] – Е. В. Руткевич, Е. М. Шуляк» [11, арк. 11–13].

Від 1907 року гурток почав називатися «Семінарії російської філології». Робота семінарію стосувалася питань історіографії, археографії, палеографії, методології та історії наук, текстології, теорії літератури, історії давньоруської писемності, історії нової і новітньої літератур, історії слов'янської і західноєвропейської писемності, міфології, історії мови, церковного і народного мистецтва. Це був своєрідний науковий гурток, лише формально пов'язаний із

університетом, який збирався у квартирі Володимира Перетца щонеділі, інколи й частіше, залежно від потреби. Тематика доповідей була різноманітна. Кожну промову попередньо переглядав керівник та один або два учасники семінару й після виступу ретельно обговорювали. Підсумок робив В. Перетц. «В 1916 г., – стверджує О. Назаревський, – основное ядро киевского семинария продолжало свои традиционные занятия, собираясь не слишком часто – то у одного, то у другого участника, причем возглавлял наши собрания С. И. Маслов, старейший и авторитетнейший среди нас» [11, арк. 17].

Семінарії, що з часом набув широкої популярності, функціонував до 1914 року у Києві, а з 1914 року – у Петербурзькому університеті. Завдяки невтомній діяльності В. Перетца в Києві впродовж першого десятиліття існування його семінарію було фахово підготовано багато дослідників давньої й нової української та російської літератур.

Очоливши кафедру російської мови і словесності в Київському університеті Святого Володимира, протягом 11 років В. Перетц читав лекції і вів практичні заняття з історії давньоруської літератури та суміжних із нею дисциплін – старослов'янська мова, давньоруська мова з діалектологією, палеографія. Із його спеціальних курсів було виділено курси: «Література в Південно-Західній Росії XV–XVIII ст.» (замаскований початковий курс забороненої тоді української літератури), «Слово о полку Ігоревім» та «Вступ до історії російської літератури», перейменованій пізніше на курс «Методологія історії російської літератури». Цей спецкурс, обов'язковий для всіх учасників практичних занять, був спрямований на те, щоб навчити студентів самостійно опрацьовувати першоджерела, розшукувати і вводити в техніку філологічного дослідження пам'ятки давньої літератури. Залучав В. Перетц своїх учнів і до наукового опрацювання рукописних матеріалів, зокрема українських.

Разом із гуртківцями В. Перетц рятував від забуття українські старожитності, уводячи їх до наукового та суспільного обігу. Праця науковця в Києві – той активний період життя, коли він, сповнений молодого завзяття,

актуалізував численні надбання української культури, не шкодуючи сил і здоров'я, заохочував молодь до наукової творчості. 1908 року в 1-ій книжці «Записок Українського наукового товариства в Києві» В. Перетц опублікував статтю «Найближчі завдання вивчення історії української літератури», де вів мову про план дослідження старого письменства, акцентуючи головну увагу на важливості бібліографічних досліджень та на виданнях драматичних, віршових та інших пам'яток XVI–XVIII століть.

Гуртківці не замикалися в кабінетах та лабораторіях, а часто виїжджали до великих міст із єдиною метою – виявлення та дослідження раритетних пам'яток. Щороку для учасників семінарію організовували екскурсії до Петербурга, Москви й інших міст, де зберігали малодосліджені зібрання рукописів та стародруків. Зі своїми доповідями учасники семінарію виступали в наукових осередках Москви, Петербурга, Києва і мали можливість налагоджувати контакти не лише з молодими вченими, але й із корифеями філологічної науки Російської імперії – академіками О. І. Соболевським (1856–1929), О. О. Шахматовим (1864–1920) та ін.

Основний принцип школи В. Перетца – «працювати над сирим матеріалом», на «чорному дворі науки», оскільки без «чорного двору» не можна потрапити в «блискучі чертоги справжнього, надійного знання». Звіти про екскурсії та результати досліджень і самого керівника, і учасників семінарію друкували в «Университетских известиях». Окрім того, Володимир Миколайович зумів організувати друкування праць учасників семінарію і в інших наукових виданнях – і російськомовних, і україномовних.

Про отой, сказати б, «мандрівний» сегмент наукової діяльності В. Перетца і його школи свідчить екскурсія до міста Житомира, яка відбулася 20–26 жовтня 1911 року (до речі, перша мандрівка була до Петрограда (20 лютого – 6 березня 1910 року), а друга – до Катеринослава (1–9 червня 1910 року). Місце експедиції було обране не випадково, оскільки тут, у Житомирі, зберігалися великі зібрання давньоруських рукописів і стародруків у Волинському Єпархіальному

Давньосховищі, у бібліотеці Волинської Духовної семінарії та Музеї товариства дослідників Волині. Мета поїздки, як і раніше до Петрограда та Катеринослава, була чітко визначена: ознайомлення *de visu* з пам'ятками старої мови та давньої літератури, розшукування пам'яток, які були поза науковим обігом, а також поповнення відомостей про одиниці зберігання, що були описані в «Систематическом каталоге книг на церковнославянском и русском языках фундаментальной библиотеки Волынской Духовной семинарии», який уклав Тихомиров (Почаїв, 1889) і який, зрозуміло, вже не міг задовольняти науковців. Окрім того, історія Волині та й України в цілому поповнювалася не лише реєстром знайдених чи вцілілих за віки книг, а й робився науковий облік кожного примірника раритету з докладними описами наявних у ньому позначень. За короткий час перебування в Житомирі члени наукової експедиції зробили опис усіх рукописів Музею товариства дослідників Волині, склали опис стародруків і рукописів бібліотеки Духовної семінарії, а також описали частину рукописів і стародруків Волинського Єпархіального Давньосховища [більш докладно про результати поїздки див.: 3, с. 87–94].

Незважаючи на потужну викладацьку роботу й керівництво семінарієм, В. Перетц не припиняв і власної науково-дослідницької діяльності. У Києві він опублікував понад 100 наукових праць із різноманітних питань давнього українського письменства, давнього театру, оригінальної та перекладної повісті, стилю різних літературних жанрів Петровської епохи тощо. Особливе значення мають «Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII вв.» (1928–1929), три випуски якого заповнили численні фактологічні прогалини в науці про культурно-літературне життя в Україні XVI–XVIII ст. Як відомо, четвертий том дослідження побачив світ аж 1962 року, через понад чверть століття після смерті вченого. Це дослідження не втратило своєї актуальності і в наші дні та є ґрунтовним науковим джерелом для сучасних науковців. Наукова творчість В. Перетца ґрунтувалася на унікальній ерудиції, яку він здобув завдяки великому діапазону зацікавлень.

Із 1921 року В. Перетц жив у Петрограді, працював у Відділенні російської мови та словесності Петербурзької академії наук, а водночас читав лекції з історії давньоруської літератури і народної словесності у вищих навчальних закладах міста. Того ж року він заснував Товариство прихильників української історії, письменства та мови, що входило до складу ВУАН. Від 1923 року Товариство стало називатися Товариством дослідників української історії, письменства і мови. Членами Товариства були переважно академіки, члени-кореспонденти Петербурзької АН (у 1924 році їх нараховувалося понад 20 осіб), які інтенсивно опрацьовували пам'ятки давнього українського письменства. Наукова спадщина В. Перетца налічує понад 300 досліджень, статей, рецензій, які ще за життя вченого високо оцінили сучасники і стали промовистими свідченнями його невтомної праці й життєвого подвигу.

Своєї діяльності В. Перетц не обмежував педагогічною сферою та започаткуванням роботи «Семінарію». Ставши 1919 року академіком Всеукраїнської академії наук, запропонував наукові й практичні засади опису стародруків. Передбачалося провадити докладний опис книг із елементами аналізу складових частин тексту: присвят, віршів, передмов, післямов, звернень, художнього оформлення, пізніших рукописних приміток, надписів, екслібрисів, суперекслібрисів тощо.

28 серпня 1924 року з нагоди 350-ліття друкарської справи в Україні при Археографічній комісії ВУАН було створено Комітет із опису видань, надрукованих на території України в XVI–XVIII століттях. До його складу було обрано відомих науковців, учнів В. Перетца, С. Маслова, М. Гудзія, а також директора бібліотеки Київської духовної академії А. Криловського, співробітників ВУАН – В. Щербину, В. Барвінка, П. Попова. Комітетові було надано право залучати до свого складу й інших осіб, що могли бути корисними науці.

Уже 30 серпня 1924 року на першому засіданні Комітету, на якому були присутні його голова С. Маслов, а також П. Попов, А. Криловський, В. Щербина

та секретар В. Барвінок, було ухвалено: «Раніш наукового опису видань, надрукованих на території України в XVI–XVIII вв., необхідно вияснити, які з цих видань знаходяться в київських бібліотеках. Крім того, бажано було б одержати більш-менш повні списки українських видань, надрукованих на території України в XVI–XVIII вв., що переховуються в бібліотеках Ленінграда та Москви [...]. Опису та студіюванню повинні підлягати всі видання на всіх мовах, що були надруковані в межах етнографічної України з XVI віку по 1800 рік. При реєстрації українських стародруків XVI–XVIII вв., що знаходяться в тій чи іншій бібліотеці, необхідно зазначити: коротку назву книжки, місце та рік видання, а також друкарню, формат книжки та її збереженість, зазначити бібліотеку, в якій знаходиться книжка та бібліотечний значок останньої» [4]. Цікавим був принцип методико-організаційної роботи – опис видань невеликих друкарень доручали одній людині, а великих, як, скажімо, друкарня Києво-Печерської лаври, – поділили поміж окремими членами Комітету за століттями чи за іншими принципами. На тому ж засіданні професорові С. І. Маслову було доручено «скласти інструкцію з опису стародрукованих видань», а також було ухвалено прохати Археографічну комісію клопотатися перед Управою ВУАН про те, щоб «для праці Комітету були виготовлені необхідні картки до 4 000 прим., розміром 11x16 см для писання, міцного матеріалу» [4].

Цей комітет ВУАН проіснував до 1934 року, а напрацьований матеріал, на жаль, безслідно зник.

Водночас із діяльністю комітету академік В. Перетц 26 жовтня 1927 року звернувся до 1-го Відділу ВУАН із доповідною запискою, де звертав увагу на те, що старе українське письменство охоплює словесний матеріал майже восьми століть і його пам'ятки заховують у собі увесь хід культурного та художнього розвитку українського народу; проте, стверджував науковець, вивчення літератури старого письменства, розшуки та видання його пам'яток, без чого не можна зрозуміти історичного розвитку української літератури та багатьох її сучасних явищ, «посуваються надзвичайно мляво». Зважаючи на це, учений

запропонував утворити комісію, що могла б об'єднати фахівців для розшукування, видавання й вивчення пам'яток старого українського письменства від найдавніших часів і до кінця так званої «старої традиції», тобто, до І. Котляревського (ІР. НБУВ. Оп. 1. Од. збер. № 4. Арк.1). Головою комісії було обрано академіка В. М. Перетца, який у записці про її завдання наголошував, що рукописна книга та невелика кількість стародруків є джерелом знання про творчість давньої України, що й пояснює актуальність розшукування рукописного і стародрукованого матеріалу про українське письменство, організацію наукового вивчення цих матеріалів. Українську літературу Київської Русі з її пізнішими періодами XIV–XVIII століть В. Перетц трактував як єдиний безперервний літературний процес.

Оскільки матеріали до історії давнього українського письменства були розкидані по різних містах України й Росії, члени комісії розділилися на групи: у Ленінграді працювали В. П. Адріанова-Перетц, С. Д. Балухатий, І. П. Єр'омін, Г. Б. Нікольська, С. О. Щеглова; у Москві – С. О. Бугославський, М. К. Гудзій; у Києві – В. М. Перетц, С. І. Маслов, О. А. Назаревський, С. О. Гаєвський, П. М. Попов, М. В. Геппенер.

Звіт від 17 листопада 1927 року до 1 грудня 1928 року свідчить про інтенсивний розмах наукової діяльності окремих членів комісії, а саме:

1) Перетц В. М. готував видання пам'яток української літератури XI–XII вв., що дійшли до нас в українських стилістичних обробках XVIII ст., видав 2-ий том «Исследований и материалов по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII вв.» (К изучению «Четьи» 1489 р., «Просветитель» И. Санина в украинском переводе нач. XVII в.), «Освобожденный Иерусалим» Т. Тассо в украинском переводе конца XVII–XVIII вв.);

2) Маслов С. І., який у час відсутності Перетца В. М. виконував обов'язки голови Комісії, збирав матеріали до роботи «Мазепа в українському письменстві XVII–XX ст.», підготував до друку «Перло

многоценное» К. Транквіліона-Ставровецького, надрукував статтю «До питання про літературну спадщину Ст. Лукомського» («Ювілейний збірник на пошану академіка М. С. Грушевського», т. II);

3) Назаревський О. А., виконував обов'язки секретаря Комісії, упорядкував та підготував до друку дисертацію Т. П. Сушицького «Західно-руські літописи як пам'ятки літератури» (16 друк. арк.), надрукував статтю «До студій над давньою українською повістю» («Записки Історико-філологічного Відділу ВУАН», кн. XVIII), підготував до друку статтю «Повістевий репертуар київських рукописних збірок», розшукував та збирав списки старих українських повістей, готуючи до видання збірку повістевих текстів;

4) Гаєвський С. Ю. збирав матеріали для дослідження історії «Александрії» в українському письменстві та готував до друку українські тексти «Александрії» (різні редакції);

5) Геппенер М. В. описував (які не описали М. Петров та А. Лебедєв) рукописи колишнього Центрального Археологічного Музею при Київській духовній академії, збирав матеріали для видання пам'яток полемічної літератури XVII століття;

6) Попов П. М. збирав матеріали до вивчення «Скарги нищих» та інших із нею пов'язаних пам'яток полемічної літератури; збирав матеріали до видання «Неба нового» І. Галятовського, готував до друку текст «Скарги нищих», надрукував статтю «До іконографії письменників XVII в. М. Смотрицького та Йос. Веляміна-Рутського» («Ювілейний збірник на пошану академіка М. С. Грушевського», т. I, Київ, 1928);

7) Щеглова С. О. зібрала чималу кількість пам'яток епіграматичної української літератури XVI – половини XVII ст.;

8) Адріанова-Перетц В. П. керувала складанням систематичної бібліографії давнього українського письменства та готувала до друку

«Хожденіє іг. Даниїла» XII ст., надрукувала статтю «До історії пародії на Україні в XVIII ст.» («Записки Історико-філологічного Відділу ВУАН», кн. XVIII);

9) Балухатий С. Д. підготував до друку невидані полемічні твори Йос. Кунцевича;

10) Єрѡмін І. П. зібрав найдавніші списки творів К. Туровського (списки XIII–XIV століть) та готував їх до друку;

11) Нікольська Г. Б. працювала над складанням систематичної бібліографії давнього українського письменства та готувала до друку твори митрополита Іларіона;

12) Гудзій М. К. підготував до друку текст «Історії 7-х мудреців» в українській обробці 1660 року;

13) Бугославський С. О. надрукував книгу «Пам'ятки XI–XVIII ст. про князів Бориса та Гліба. (Розвідки та тексти)» (Київ, 1928. С. XXXIII+206+11).

Було також схвалено план діяльності Комісії: 1) підготовка наукової бібліографії давнього українського письменства (над якою вже працювали протягом останніх років В. М. Перетц та В. П. Адріанова); 2) розшукування пам'яток давнього українського письменства у книгосховищах і їхнє оприлюднення; 3) підготовка до друку пам'яток давнього українського письменства XI–XIII віків та середньої доби; 4) філологічне та історичне дослідження пам'яток давнього українського письменства.

Для проведення такої роботи Комісія повинна була залучити до співпраці вчених із Києва, Ленінграда, Москви, Одеси.

Фактично діяльність Комісії розпочалася з кінця листопада 1927 року, коли після ухвали 1-го Відділу відбулося перше організаційне її засідання. Комісія давнього українського письменства мала своє оригінальне видання «Пам'ятки мови та письменства давньої України» як окрему серію «Збірника Історико-філологічного Відділу ВУАН» (як зазначено, у звітний час вийшов

друком 1-й том «Пам'яток»). Окрім того, на 1 грудня 1928 року були цілком готові та ухвалені 1-м Відділом до друку протягом першого півріччя 1928–1929 років праці Т. П. Сушицького «Західно-руські літописи як пам'ятки літератури» (упорядкував та підготував до друку О. А. Назаревський) та М. К. Гудзія «Історія 7-х мудреців» в українській обробці».

Відповідно до звіту, розшукуючи нові матеріали, тобто українські рукописи та стародруки, а також у зв'язку із поточними працями, члени Комісії часто виїжджали до інших міст: академік В. М. Перец – 6: Москва, Ніжин, Дніпропетровськ, Мінськ, Москва, Житомир; С. І. Маслов – 2: Ленінград, Москва; М. В. Геппенер – 2: Остер і Козелець на Чернігівщині; П. М. Попов – 1: Курщина; О. М. Маслова – 2: Москва, Ленінград; І. П. Єр'омін – 1: Москва.

5-річний план діяльності передбачав щорічне збільшення коштів Комісії, особливо на науково-організаційні та на наукові відрядження з метою розшукування нових матеріалів-рукописів і стародруків, що стосуються письменства давньої України, вивчення й підготовки до друку давніх українських пам'яток. Комісія передбачала надрукувати збірку-корпус текстів давньої української повісті, пам'яток легендарного характеру, пам'ятки сатири побутового письменства, описи деяких рукописних збірок тощо, скласти першу систематичну бібліографію давнього українського письменства тощо. Отже, план наукових пошуків потребував значних творчих сил і належного фінансування [5].

До вивчення давньої української писемності залучали і вчених з інших кафедр історико-філологічного відділу. Зокрема, активно співпрацював професор В. І. Барвінок, історик, штатний співробітник історико-філологічного відділу з окремих наукових доручень (з 1919 року), нештатний постійний співробітник академічної бібліотеки в Михайлівському монастирі (1923). Він описував стародруки київських книгозбірень, пізніше Щекавицької та Андріївської церков. Також він допомагав академікові М. І. Петрову писати

наукові праці, який, незважаючи на цілковиту сліпоту, продовжував досліджувати різні питання історії давнього українського письменства.

Багато працював у царині української літератури й українського книгознавства С. І. Маслов. У двадцять роки він написав численні дослідження, у тому числі з історії української літератури: «Друкарство на Україні в XVI–XVIII ст.» (1924); «Українська друкована книга XVI–XVIII ст.» (1925); «Етюди з історії стародруків» (1925–1928); «До питання про літературну спадщину С. В. Лукомського, хроніста XVIII ст.» (1927); «С. Лукомський та його переклади пам'яток давнього письменства» (1928); «К истории изданий киевского «Синописа» (1928); «Спроба інструкцій та план роботи над складанням українського бібліографічного репертуару XVI–XVIII ст.» (1928) та ін.

Як відомо, видання української академії «Записки Історично-філологічного відділу ВУАН» виходили у формі наукових збірників упродовж 1919–1931 років у Києві. Вийшло друком 26 книг. Видання філологічної секції ВУАН здебільшого виходили за редакцією Агатангела Кримського; історичної секції ВУАН – за редакцією Михайла та Олександра Грушевських. У «Записках» друкували наукові розвідки, статті-повідомлення, рецензії, бібліографічні огляди тощо. Публікували також і праці про літературні та фольклорні пам'ятки часів Київської Русі й України епохи Середньовіччя. Свої літературознавчі та фольклорні дослідження публікували А. Кримський, В. Перетц, С. Маслов, П. Попов, М. Возняк, І. Айзеншток та багато інших дослідників, які продовжували традиції старої школи українського літературознавства. Зокрема, у «Записках» були опубліковані дослідження: П. Попова («Замітки до історії українського письменства XVII–XVIII вв.», 1923); І. П. Єр'оміна («Сводный» Патерик у південно-слов'янських, українському та московському письменствах», 1927); М. К. Грунського («Форма та композиція «Слова о полку Ігоревім», 1928); О. А. Назаревського («До студій над давньою українською

повістю», 1928); С. Бугославського («Пам'ятки XI–XVIII ст. про князів Бориса та Гліба», 1928); Н. Кістяківської («Твори І. Некрашевича», 1929) та інші праці.

Отже, протягом першого десятиріччя діяльності ВУАН визначилися напрями наукових досліджень історико-філологічного відділу, одержано важливі результати: співробітники створили джерелознавчу базу для подальшого розвитку українознавства, заклали підвалини для розвитку літературознавства, зокрема для наукового вивчення історії давнього українського письменства.

Але невдовзі, у другій половині 20-х років минулого століття, ВУАН стає об'єктом жорстокого переслідування з боку комуністичного партапарату як «осередок української буржуазної культури і політики» [див.: 6]. Академічна «стара» інтелігенція, на думку партійних діячів, «отруювала ядом чужинної ідеології молоде покоління» [7]. Спеціальна комісія, що складалася з людей, далеких від науки, створена для обстеження стану Академії, 9 березня 1928 року на засіданні колегії Наркомосвіти так охарактеризувала діяльність історико-філологічного відділу: його праця «здебільшого не йде в річищі творення української радянської культури, а навпаки, виходить з протиставлення себе їй, межуючи іноді навіть із закордонними українськими фашистськими поглядами в справі української культури» [8].

Нищівна «критика» діяльності вчених, що розпочалася наприкінці 1928 року, супроводжувалася численними закликами до посилення ідеологічного наступу, за впровадження марксистсько-ленінської теорії у всіх без винятку галузях науково-теоретичної думки. Влітку 1929 року почалися масові арешти у зв'язку з процесом «Спілки визволення України». Серед 24 засуджених працівників ВУАН був і академік С. О. Єфремов. Його багатюща наукова творчість (автор понад 3 000 праць) на тривалий час була викреслена із культурно-історичної спадщини українського народу.

На початку 30-х років ХХ століття формою репресій стала заборона дослідницької діяльності. Було знищено підготовані до друку книги ХХVI–

XXVII «Записок Історико-філологічного відділу», «Український археографічний збірник. Т. IX», закрито журнал «Україна». 1930 року ліквідовано всі серійні видання української академії, що виходили під редакцією М. С. Грушевського, хоча численні праці працівників культурно-історичної комісії згадані в тематичних і календарних планах, у звітах про роботу та протоколах засідань [НБУВ. Інститут рукопису. Ф. Х. № 12334–12348]. У витязі з протоколу науково-методичної секції від 11 грудня 1931 року, коли ще жеврїла якась надія на наукову діяльність, читаємо: «...Слухали тематичний план науково-дослідчої роботи ВУАН; ухвалили: по історичному циклу внести, поміж іншими, тему: значення церковних архівів. Підпис: секретар Кульчицький» [НБУВ. Інститут рукопису. Ф. Х. № 12334]. Переслідування М. Грушевського призвело до того, що, зрештою, 1931 року його з родиною вислали з Києва. А невдовзі в 1931–1932 роках були розпущені багато комісій історико-філологічного відділу ВУАН.

Ці негативні процеси позначилися і на роботі Комісії давнього українського письменства. У «Звіті Комісії Українського письменства за 1930 рік» відзначено, окрім основних завдань роботи Комісії, громадську та науково-популяризаційну її діяльність, зв'язок із виробництвом; ішлося також про досягнення й недоліки в роботі Комісії, зокрема, недостатній рівень «марксо-ленінської методології, яку повинні були опанувати її члени» [17].

Однак, незважаючи на всі політичні негаразди, що відбувалися в академії, Комісія продовжувала свою активну діяльність. Зі звіту Комісії давнього українського письменства за 1931 рік дізнаємося, що все заплановане на 1931 рік виконано. Відзначалося, що робота над складанням бібліографії провадилася нормально в січні–травні, але після того, як ВУАН припинила оплату рахунків (з червня), припинилася й робота. Усього виготовлено 730 нових карток і зроблено два покажчики літератури про повісті та про пам'ятки публіцистичного письменства давньої України. А далі зазначено: «З кошторису, що його затверджено було Президією Відділення, в сумі тільки 2 350

карбованців, до 1 грудня одержано на науково-операційні витрати (з 1 800 карбованців) лише 514 карбованців 75 копійок. Коли ВУАН оплатить рахунки з червня до листопада включно (460 карбованців), то й тоді вся сума буде 915 карбованців 35 копійок, тобто половина суми кошторису. Ще попереднього року – 1930 – Комісія одержала все, що повинна була одержати за кошторисом. Отже, становище Комісії не можна вважати за нормальне. Академік Перетц В. М.» [9]. Отже, державній владі Радянського Союзу дослідження, які вела комісія під керівництвом В. Перетца, були не потрібні, та ще й украй хибні з ідеологічних міркувань, тому їх перестали фінансувати.

Як знаємо, справа з дослідження давнього українського письменства в Україні після Другої світової війни також просувалася мляво. 1957 року академік О. І. Білецький мусив скрушно відзначити: «Занедбано... вивчення історії української літератури доби феодалізму» [див.: 10, с. 7–15].

Як згадує колишній учасник філологічного семінару О. Назаревський: «Ті, кому випало на долю розпочинати свій шлях в науку під керівництвом В. М. Перетца, завжди згадували і згадують його – вимогливого вчителя, доброзичливого критика, старшого товариша, людину святої душі і високої принциповості, – з почуттям глибокої вдячності» [11].

І на це були підстави, адже з наукової школи В. Перетца вийшли філологи світового масштабу, зокрема, С. Маслов, В. Адріанова-Перетц, О. Щеглова, М. Зеров, М. Драй-Хмара, П. Филипович, І. Огієнко, П. Попов, О. Назаревський, В. Срезневський, Д. Абрамович, І. Єрьомін та багато інших, які залишили яскравий слід не лише в українській науці і культурі¹.

¹ У «Списку додаткової літератури» подаємо наші праці, присвячені науковій школі В. М. Перетца та його учням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Адрианова-Перетц В.* Владимир Николаевич Перетц // Перетц В. Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI—XVIII веков. Москва, 1962. С. 248–249.
2. IP. НБУВ. Ф. 78. № 1623. Арк. 2.
3. *Рева Л.* Гуртківці В. М. Перетца в Житомирі // Житомиру – 1120 (884–2004): [матеріали Міжнародної наук.-краєзнавчої конференції «Житомир в історії Волині та України», 15–18 вересня 2004 р., м. Житомир] / Житомир. обл. держ. адмін, Житомир. обл. рада, Житомир. міська рада та ін.; голов. ред. М. Ю. Костиця]. Житомир, 2004. С. 87–94. (Науковий збірник «Велика Волинь»; т. 31).
4. IP. НБУВ. Ф. X. № 8247. Протокол № 1: Засідання Комітету для опису українських стародруків. Арк. 1–2.
5. IP. НБУВ. Ф. X. № 12427. Зі звіту Комісії давнього українського письменства за період з 17 листопада 1927 р. по 1 грудня 1928 р.
6. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 93. Арк. 62.
7. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 88. Арк. 117.
8. Історія Академії наук України: 1918–1993. Київ, 1994. С. 154.
9. IP. НБУВ. Ф. X. № 12428.
10. Білецький О. Завдання та перспективи розвитку українського літературознавства // Радянське літературознавство. 1957. С. 7–15.
11. IP. НБУВ. Ф. 78. № 97: Назаревский А. Страницы воспоминаний (о семинарии русской филологии В. Н. Перетца),

1963; ІР. НБУВ. Ф. 78. № 1623; Назаревский А. А. Из истории семинария русской филологии проф. В. Н. Перетца. В. М. Отроковский. К 80-летию со дня рождения. [Статья, 1971. Рукопис, машинопис]; ІР. НБУВ. Ф. 78. № 1627; Назаревский А. Семинарий русской филологии акад. В. Н. Перетца. Сборники: I, 1912; II, 1929. Киев, Ленинград. ІР. НБУВ. Ф.78. № 2134.

СПИСОК ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Рева Л. С.* Маслов як основоположник моделі наукового опису української стародрукованої книги // Перші книгознавчі читання: зб. наук. праць / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 1997. С. 83–86.
2. *Рева Л.* Комісія давнього українського письменства при ВУАН: напрями діяльності // Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 1999. Т. 4. С.116–117.
3. *Рева Л.* Історія діяльності Комітету з опису українських стародруків Археографічної комісії ВУАН // Слово і час. 2001. № 5. С. 91–94.
4. *Рева Л.* Історія дослідження кириличної книги // Вісник Книжкової палати. 2001. № 6 (59). С. 23–27.
5. *Рева Л.* Неопубліковані матеріали про давню українську книгу // Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 2001. Т. 7. С. 140–143.
6. *Рева Л.* Матеріали до історії дослідження української стародрукованої книги в ХІХ столітті // П'ятий конгрес Міжнародної асоціації українців, Чернівці, 26-29 серпня 2002 р.: Літературознавство: в 2 кн. / упор. і відп. ред. О. Мишанич. Чернівці: Рута, 2003. Кн. 1. С. 290–299.

7. *Рева Л.* Українське давнє письменство в дослідженнях 20–30-х років двадцятого століття // Вісник Книжкової палати. 2003. № 11 (88). С. 32–37.

8. *Рева Л.* Перетц В. М. Рецензія на монографію М. С. Грушевського “Історія української літератури”. Т. 1 / Вступ. ст. та коментарі Л. Реви // Слово і час. 2004. № 7. С. 67–73.

9. *Рева Л.* Гуртківці В. М. Перетца в Житомирі // Житомиру – 1120 (884-2004): Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого т-ва дослідників Волині. / гол. ред.: Костиця М. Ю. Житомир: Косенко, 2004. Т. 31. С. 87–94.

10. *Рева Л.* Роль комиссий Всеукраинской Академии наук в создании документальных источников научной информации (начало XX века) // Книга и мировая цивилизация: Материалы XI Международной научной конф. по проблемам книговедения (Москва, 20–21 апреля 2004 г.): в 4 т. Т. 2 / сост.: В. И. Васильев, М. А. Ермолаева, А. Ю. Самарин; отв. ред. В. И. Васильев, Б. В. Ленский). Москва: Наука, 2004. С. 280–284.

11. *Рева Л.* С. Д. Балухатий – дослідник теоретичних і методологічних проблем літературної бібліографії (20–30-і роки XX ст.) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: зб. ст. / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2004. Вип. 13. С. 73–80.

12. *Рева Л.* В. М. Перетц про наукові студії С. О. Щеглової // Філологічні семінари. Художня форма: Вип. 8: Присвячується 100-літтю філологічного семінару та його засновнику – професору Перетцу В. М. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ: Київ. ун-т, 2005. С. 39–43.

13. В. И. Барвинок и его «Обзор библиографии церковно-славянских старопечатных книг» (1925) // Федоровские чтения / сост.: М. А. Ермолаева, А. Ю. Самарин ; отв. ред. В. И. Васильев. Москва, 2005. С. 415–428.

14. *Рева Л.* Давня українська література в дослідженнях членів комісії історико-філологічного відділу ВУАН (20–30-і рр. ХХ століття) // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. пр. Вип. 24: Ч. 2 / Редкол.: А. В. Козлов (відп. ред.) та ін. / Київ. Нац. ун-т імені Тараса Шевченка; Ін-т філології. Київ: Акцент, 2006. С. 309–326.

15. *Рева Л. С. І. Маслов як теоретик компаративістики* // Філологічні семінари / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 2006. Вип. 9: Національні моделі порівняльного літературознавства. С. 102–107.

16. *Рева Л.* Біографічний дискурс Михайла Драй-Хмари: історіографія, бібліографія // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: збірник статей / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2007. Вип. 19. С. 571–580.

17. *Рева Л.* Духовний світ Кирила Транквіліона-Ставровецького // Література. Фольклор. Проблеми поетики: Зб. наук. праць. Вип. 31 / Редкол.: Г. Ф. Семенюк (гол. ред.), А. В. Козлов (відп. ред.) та ін. Ч. 1. Київ: Твім Інтер, 2008. С. 281–294.

18. *Рева Л.* Герасим Смотрицький і «Острозька Біблія» в дослідженнях філологічного семінару В. М. Перетца // Антонінський край у просторі і часі : матеріали Міжнар. наук.-краєзнав. конф. (11–14 червня 2008 року, смт Антоніни Красилівського району Хмельницької обл.) : у 2 т. / Житомир. наук.-краєзнав. товариство дослідників Волині, Житомир. обл. ін-т післядипломної освіти, Житомир. обл. краєзнав. музей; голов. ред. М. Ю. Костиця. Житомир, 2008. Т. 2. С. 189–199. – (Наук. зб. «Велика Волинь»: праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині; вип. 39).

19. *Рева Л.* Владимир Николаевич Перетц и его научная школа // Материалы VIII Международного семинара «Украина в мировом

культурном просторанстве» (12–16 мая 2008 г., г. Санкт-Петербург) / под ред. Т. Н. Лебединской и А. Н. Карова. Санкт-Петербург, 2009. С. 128–133.

References

1. Adryanova-Peretts, V. (1962). Vladymyr Nykolaevych Peretts. In: Peretts, V. *Yssledovanyia y materyaly po ystorry starynnoi ukraynskoi lyteratury XVI–XVIII vekov*. Moskva, 248–249.
2. *IR. NBUV*. F. 78. № 1623. Ark. 2.
3. Reva, L. (2004). Hurtkivtsi V. M. Perettsa v Zhytomyri. In: *Zhytomyru – 1120 (884–2004): [materialy Mizhnarodnoi nauk.-kraieznavchoi konferentsii «Zhytomyr v istorii Volyni ta Ukrainy», 15–18 veresnia 2004 r., m. Zhytomyr] / Zhytomyr. obl. derzh. admin, Zhytomyr. obl. rada, Zhytomyr. miska rada ta in.; holov. red. M. Yu. Kostytsia*. Zhytomyr, 87–94. (Naukovyi zbirnyk «Velyka Volyn»; t. 31).
4. *IR. NBUV*. F. Kh. № 8247. Protokol № 1: Zasadannia Komitetu dlia opysu ukrainskykh starodrukiv. Ark. 1–2.
5. *IR. NBUV*. F. Kh. № 12427. Zi zvitu Komisii davnoho ukrainskoho pysmenstva za period z 17 lystopada 1927 r. po 1 hrudnia 1928 r.
6. *TsDAHO Ukrainy*. F. 1. Op. 6. Spr. 93. Ark. 62.
7. *TsDAHO Ukrainy*. F. 1. Op. 6. Spr. 88. Ark. 117.
8. *Istoriia Akademii nauk Ukrainy: 1918–1993*. (1994). Kyiv, 154.
9. *IR. NBUV*. F. X. № 12428.
10. Biletskyi, O. (1957). Zavadannia ta perspektyvy rozvytku ukrainskoho literaturoznavstva. In: *Radianske literaturoznavstvo*, 7–15.
11. *IR. NBUV*. F. 78. № 97: Nazarevskiy, A. (1963). Stranytsy vospomynanyi (o semynaryy russkoi fylolohyy V. N. Perettsa); *IR. NBUV*. F. 78. № 1623; Nazarevskiy, A. A. Yz ystorry semynaryia russkoi fylolohyy prof. V. N. Perettsa. V. M. Otrokovskiy. K 80-letyiu so dnia rozhdenyia. [Statia, 1971. Rukopys, mashynopys]; *IR. NBUV*. F. 78. № 1627; Nazarevskiy, A. Semynaryi

russkoi fylolohyy akad. V. N. Perettsa. Sbornyky: I, 1912; II, 1929. Kyev, Lenynhrad. IR. NBUV. F. 78. № 2134.

SPYSOK DODATKOVOI LITERATURY

1. Reva, L. S. (1997). Maslov yak osnovopolozhnyk modeli naukovooho opysu ukrainskoi starodrukovanoi knyhy. In: *Pershi knyhozhnavchi chytannia: zb. nauk. pr.* / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. Kyiv, 83–86.
2. Reva, L. (1999). Komisiia davnoho ukrainskoho pysmenstva pry VUAN: napriamy diialnosti. In: *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva. T. 4.* Kyiv, 116–117.
3. Reva, L. (2001). Istoriia diialnosti Komitetu z opysu ukrainskykh starodrukiv Arkheohrafichnoi komisii VUAN. In: *Slovo i chas, № 5*, 91–94.
4. Reva, L. (2001). Istoriia doslidzhennia kyrylychnoi knyhy. In: *Visnyk Knyzhkovoii palaty, № 6 (59)*, 23–27.
5. Reva, L. (2001). Neopublikovani materialy pro davniu ukrainsku knyhu. In: *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva. T. 7.* Kyiv, 140–143.
6. Reva, L. (2003). Materialy do istorii doslidzhennia ukrainskoi starodrukovanoi knyhy v XIX stolitti. In: *Piatyi ronhres Mizhnarodnoi asotsiatsii ukrainistiv, Chernivtsi, 26–29 serpnia 2002 r.: Literaturoznavstvo: v 2 kn.* / Upor. i vidp. red. O. Myshanych. *Kn. 1.* Chernivtsi: Ruta, 290–299.
7. Reva, L. (2003). Ukrainske davnie pysmenstvo v doslidzhenniakh 20–30-kh rokiv dvadtsiatoho stolittia. In: *Visnyk Knyzhkovoii palaty, № 11 (88)*, 32–37.
8. Reva, L. (2004). *Peretts V. M. Retsenziia na monohrafiuu M. S. Hrushevskoho “Istoriia ukrainskoi literatury”. T. 1 / Vstup. st. ta komentari L. Revy/* In: *Slovo i chas, № 7*, 67–73.
9. Reva, L. (2004). Hurtkivtsi V. M. Perettsa v Zhytomyri. In: *Zhytomyru – 1120 (884–2004): Naukovyi zbirnyk «Velyka Volyn». Pratsi Zhytomyrskoho naukovo-*

kraieznavchoho t-va doslidnykiv Volyni. T. 31 / Hol. red.: Kostrytsia M. Iu. Zhytomyr: Kosenko, 87–94.

10. Reva, L. (2004). Rol komysyssi Vseukraynskoi Akademyy nauk v sozdannyi dokumentalnykh ystochnykov nauchnoi ynformatsyy (nachalo XX veka). In: *Knyha y myrovaia tsyvylyzatsyia: Materyaly XI Mezhdunarodnoi nauchnoi konf. po problemam knyhovedenyia (Moskva, 20–21 aprelia 2004 h.): v 4 t. T. 2 / sost.: V. Y. Vasylev, M. A. Ermolaeva, A. Yu. Samaryn; otv. red. V. Y. Vasylev, B. V. Lenskyi). Moskva: Nauka, 280–284.*

11. Reva, L. (2004). S. D. Balukhatyi – doslidnyk teoretychnykh i metodolohichnykh problem literaturnoi bibliohrafii (20–30-i roky XX st.). In: *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: zb. st. / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho, Asots. b-k Ukrainy. Kyiv, vyp. 13, 73–80.*

12. Reva L. (2005). V. M. Peretts pro naukovi studii S. O. Shchehlovoi. In: *Filolohichni seminary. Khudozhnia forma: Vyp. 8: Prysviachuietsia 100-littiu filolohichnoho seminaru ta yoho zasnovnyku – profesoru Perettsu V. M. / Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv: Kyiv. un-t, 39–43.*

13. V. Y. Barvynok y eho «Obzor byblyohrafyy tserkovno-slavianskykh staropечатnykh knyh» (1925). (2005). In: *Fedorovskye chteniya / sost.: M. A. Ermolaeva, A. Yu. Samaryn ; otv. red. V. Y. Vasylev. Moskva, 415–428.*

14. Reva, L. (2006). Davnia ukrainska literatura v doslidzhenniakh chleniv komisii istoryko-filolohichnoho viddilu VUAN (20–30-i rr. XX stolittia). In: *Literatura. Folklor. Problemy poetyky: zb. nauk. pr. vyp. 24: ch. 2 / Redkol.: A. V. Kozlov (vidp. red.) ta in. / Kyiv. Nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka; In-t filolohii. Kyiv: Aktsent, 309–326.*

15. Reva, L. (2006). S. I. Maslov yak teoretyk komparatyvistyky. In: *Filolohichni seminary / Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka, vyp. 9: Natsionalni modeli porivnialnoho literaturoznavstva, 102–107.*

16. Reva, L. (2007). Biohrafichnyi dyskurs Mykhaila Drai-Khmary: istoriohrafiiia, bibliohrafiiia. In: *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: zbirnyk statei* / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho, Asots. b-k Ukrainy. Kyiv, vyp. 19, 571–580.

17. Reva, L. (2008). Dukhovnyi svit Kyryla Trankviliona-Stavrovetskoho. In: *Literatura. Folklor. Problemy poetyky: Zb. nauk. prats. Vyp. 31* / Redkol.: H. F. Semeniuk (hol. red.), A. V. Kozlov (vidp. red.) ta in. *Ch. 1*. Kyiv: Tvim Inter, 281–294.

18. Reva, L. (2008). Herasym Smotrytskyi i «Ostrozka Bibliia» v doslidzhenniakh filolohichnoho seminaru V. M. Perettsa. In: *Antonynskyi krai u prostori i chasi : materialy Mizhnar. nauk.-kraieznav. konf. (11–14 chervnia 2008 roku, smt Antoniny Krasylivskoho raionu Khmelnytskoi obl.): u 2 t. / Zhytomyr. nauk.-kraieznav. tovarystvo doslidnykiv Volyni, Zhytomyr. obl. in-t pisliadyplomnoi osvity, Zhytomyr. obl. kraieznav. muzei; holov. red. M. Yu. Kostrytsia. Zhytomyr, T. 2, 189–199. (Nauk. zb. «Velyka Volyn» : pratsi Zhytomyrskoho naukovo-kraieznavchoho tovarystva doslidnykiv Volyni; vyp. 39).*

19. Reva, L. (2009). Vladymyr Nykolaevych Peretts y eho nauchnaia shkola. In: *Materyaly VIII Mezhdunarodnoho semynara «Ukrayna v myrovom kulturnom prostranstve» (12–16 maia 2008 h., h. Sankt-Peterburh) / pod red. T. N. Lebedynskoi y A.N. Karova. Sankt-Peterburh, 128–133.*

VOLODYMYR PERETS AND HIS SCIENTIFIC SCHOOL

Larysa REVA

*Member of the National Union of Local Lore Researchers of Ukraine
38, Chernihivska Str., The city of Kyiv-121, Ukraine, 02121,*

e-mail:

Philologist, historian of Ukrainian and Russian literatures, academician of St. Petersburg Academy of Sciences (since 1914) and All-Ukrainian Academy of Sciences (since 1919), Volodymyr Peretz is an outstanding figure in Ukrainian literary science. Upon arrival in Kyiv in 1903, a graduate of St. Petersburg University, a student of Alexei Sobolevskiy and Alexander Veselovsky, was already known as a specialist in various issues of old Ruthenian literature, author of basic research, and in fall 1904 arranged a seminary in Russian philology that turned into a kind of scientific coterie and future scientists Mykola Zerov, Mykola Hudziy, Mykhailo Dry-Khmara, Leonid Biletskyi, Ivan Ohienko, Dmytro Chyzhevskiy, Oleksandr Doroshkevych, Varvara Adrianova-Perets, Serhiy Maslov, Pavlo Popov, Sofiya

Shcheglova, Oleksandr Nazarevskyi etc. participated in its activities. Based on archival material from reserves of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, it has been shown how a fresh stream of thought of Ukrainian studies was born in difficult times of post-revolutionary everyday life, in particular, work of the mentioned scientific school, which evolved into activities of Commission for Old Creative Writing and the “Russian Philology Seminary” headed by Acad. V. Perets. Many of his followers, whose names today sound as fabulously as their mentor, were unjustifiably purged in the 1930s, and their achievements were unreasonably hidden in archives and drawers, were long out of scientific circulation, and many of them have been lost forever.

Keywords: Seminary, scientific school, mentor, students, old Ruthenian literature, early printed books, memos, manuscripts.